

Հայ-լուսաորդական հոգեւորականութեան ձեռքով, այսուհետեւ պէտք է կառավարվեն ժողովրդական լուսաորդութեան միջնորդութեան ձեռքով, ընդհանուր հիման վրայ, վերապահելով Հայ-լուսաորդական հոգեւորականութեան իրաւունքը՝ հսկել մասադ սերնդի կրօնական կրթութեան վրայ այդ դպրոցներում:

2. Այսուհետեւ աղառն կացութեանը Հայ կոնստանդուպոլսեան եւ հոգեւոր վարչութիւնները այդ դպրոցներէ եւ նրանց մէջ դաս տուող ուսուցիչներէ ցուցակը կազմելու եւ պահելու պարտաւորութիւնն է:

3. «Հայոց հոգեւոր սեմինարներէ եւ հոգեւոր ծեմարանի մասին գոյութիւն ունեցող կանոնադրութիւնները պահպանել իրանց առաջնփայ զօրութեան մէջ», — Կոնկրետական պէտք չունի այս լուրը:

12. Պարոյշ Էմին Բարեբաւ-Սինը: Թէհրանի առաջին Մշակ (Թիւ 76) ուղղութեամբ թղթակցութեան տակ՝ կարգադիր մասնախումբ մը Թատեքական ներկայացում մը կազմակերպել է երեսուն Հայ ժողովարաններու ի նպատակ: «Միշտիք-Գոյի» ... բարեհաճելու իւր միջնորդութեան ջանքից անմիջապէս մի կոմիտէ կազմել այդ գործը գլուխ հանելու համար, եւ բացի դրանից մը մասնաւոր աղերարարով վեհափառ Եւրոպայի ներկայացրեց այդ ներկայացման ծրագիրը, նրա բարե նպատակն ու բարձր նշանակութիւնը, նաեւ ստորագրատետրը, որ պատրաստել էր ինքը՝ արտաքին գործերի միջնորդը, նա հայցում էր վեհափառ Եւրոպայի, որ իւր առաւել նախադասութեամբ համար օրինակ առնելով համարեւորեցին, որպէս զի Հայկական աղբարանի գլուխները նմանակալ ապահոված լինեն: Զը նայելով որ Եւրոպայի վեհափառութիւնը միտակամ մը առաքելութեամբ օգնում է այդ դպրոցներին, բայց եւ այնպէս, այս անգամ էլ քոյն տուեց իւր ամենաբարձր ոգործմանութիւնը գէտ ի Հայերը, շնորհելով 259 թուանի մը դուստր (= 2500 ֆր.), որը եւ իսկապէս օրինակ եղաւ բոլոր միջնորդներէ եւ բարձրատեսի մանկանց համար, այնպէս որ 2500 թուանից (= 25000 ֆր.) առել նախադասութիւններ եղան յօգուտ պարտքների: ... Օրինակ հպատակաբարութեան, որ յայտնաբերեց քոյն կու տայ թէ երկու ամիս յառաջ տեղի ունեցած խառնակութիւնների ընդգծել վեհապետին կամաց գործնած են:

13. «Հայոց մասնաւոր Բարեբաւ-Սինը»: Այս րեստիւտով «Մշակին» (Թիւ 77) ուղղութեամբ է նամակ մը որ կարելի էր նախադասութիւն է «Խաղաղի», «Իրաւունք», «Հայրիկ» եւ «Կառավար» լրագրներուն: Բաւական ուրիշ եւ արգաւաղի գիտաբարութիւններ կան այս լրագրաց նկատմամբ. բայց իբր հրապարակագիր՝ պարտք ունի «Դաւադարագ», *** նամակագրին՝ «Իրաւունքի» նկատմամբ բռնադատների վրայ՝ ոչ միայն տարակաւարութիւն, այլ եւ գանդից հեղեղելու: Թէ «Իրաւունք» պակասութիւններ ունի, մեք ալ կ'ընդունինք, բայց պէտք է միտ գնել՝ որ պակասութիւններէ աւելի

են — կատարելութիւնները: Որ թերթը չունի իւր թերթութիւնները: Բայց ուղղութեամբ խմբագրականները՝ իր հակակշիւն լրագրին միտ յօդուածներուն թերթութիւնները: Ժամանակի մ'ի վեր կը հետեւինք այս խմբագրականներուն, որ շատ հանգաւոր լեզուաւ կը գրուին: Կ'երեւայ թէ մէկ կամ երկու յօդուածով առիթ է տրուած *** նամակագրին՝ «Իրաւունքի» նկատմամբ այսպէս խաղաղապարտական կազմակերպութեամբ: «Խաղաղի», եւ իբր պէտք է լուսլ «Իրաւունք», ալ արգաւաղութեան հաւատակ կը համարինք՝ այս կերպ վարձուները: «Իրաւունք» որոշ ուղղութիւն չունի կ'աւարտուի. ունի շատ որոշ ուղղութիւն որ թէեւ ծրագրին մէջ յայտարարուած է, բայց բոլոր յօդուածներուն մէջն (չէ թղթակցութեան) ուղղել թելի մը պէս կ'անցնի: Զայս կը գրենք «Խաղաղութիւն մասնաւոր հայրենայնից» — Իսկ «Հայրիկ» եւ «Կառավար» թերթներուն մասին կարող չենք կարծիք յայտնել, քանի որ այս թերթերն առկաւն մը խմբագրութեան հասած չեն:

ՓԱՆԿԱՐԱՐԱՐ

ՔԱՆԿԱՐԱՐԱՐ ՏԵՍՈՐԱՐԱՐ

Վիեննա, 24. Յունիս, 1897:

Տաճիկական - Յունական պատերազմը: Ամերիկայի նիւթ մը թէ առաւել խառնակութեան, թէ նրապարակագիրներու եւ թէ ի Կ. Պոլսի գումարեւալ դեսպանատնովն համար: Այսօրւան նոսաղիքը վարդան նոսաղիքով սուտ կը հրատարակուի «այո», եւ «ոչ, ի շարունակեալ յաւորդութիւն»։ «Դեսպանները միաբան կը գործեն, ի վերջին վանկին կը կցի անմիջապէս «Այս կամ» այն տէրութեան ներկայացուցիչը ըողորմը, անհիմաստ խօսքը: Խնդրին լուծումը պէտք է դեսպանատնովն մէջ լուծուի, այլ Պր. Մուրալիէվի խորհուրդներուն եւ խօսքերուն մէջ: Բաւական կտրուկ գործունէութեան նշան կու տայ Պր. Մուրալիէվ իւր կարգադրութիւններովը, որոնցմէ վերջինը չէ անշուշտ Պր. Տէլիզովի — փոխադրութիւնն ի հոռոմ: «Վերջին նոսաղիք կ'աւատ թէ սահմաններու որոշման ամենաճանր ինդիքը վերջացած է, եւ Բ. Դուռն ընդունած է՝ օտար տէրութեանց զինուորական կցորդներու պատրաստած ծրագիրը: Եթէ «Ոչ, մը չի յաւորդուի, կրնանք ըսել

թէ՛ դաշնագրին մէկ էջը գրուած է, քայց կը մսայ դեռ 2—3 էջ ալ: Չմնն քաղճար որ քանի մ'աւրիս ալ տեսէ այս 2—3 էջերու գրուիլը. վառն զի երկարեալ ինդիւնները միշտ դժուարակնմինն հանգստեան կը փոխուին: Որչափ նշաններէն կ'երեւայ Պր. Մուրադիէվի քաղաքականութիւնը պիտի կարենայ — յէականս, հաստատուն պահել status quo ante bellum վճիռը . . . :

Գերմանիա: Երբեք ինդիւններն ըստ մասին որոշուեցան: Փոն Մարշալ գնաց իւր տեղը . . . Թողով իւր պիտոը Հոռոի Փոն Բիւրով գերմանական դեսպանին: Այս — Փոն, երու յաշողութեան մէջ յայտնի կը նշմարուի Բիւմարկեան քաղաքականութեան դարձին ծգտում մի: Բայց օգուտ չունի. Բիւմարկն ալ եթէ զայ, քաղաքականութեան դեկը չի խլեր Գերմանիա այլ եւս այն ծեղքերն որոնք յանձնուած է մեծամեծ դերեր կատարել քաղաքական տեսլարանին վրայ: Թուսիս եւ Անգլիա, — արհապաշտեալ ազգաց պատմութեան մէջ դարադրուիներ քացող: — «Աստուած իւր մարդ մարդուն աչքին չի խոթեր», կ'ըսէ տաճկական առածը. քայց «մասի», տեղ «չունի», կտոր մը շօշափեց՝ Գերմաններու Վերապաշտնի աչքը: Կ'ըստի թէ մեծ հետեւութիւն մի չունեցաւ այս արկածը. քայց միշտ ցաւալի է, քանի որ ականջի եւ ծնոքի թերութեանց կրնայ աւելնալ երրորդ մէն ալ — աչքի . . . :

Աւստրիա: «Փարմն ծոգէ՛ խօսեցաւ», Անս այն ազդեցութիւնն զոր յառաջ քերին ծերունի եւ մարդաւէր Կայսեր խօսքերը, յօգուտ ընկճեալ օտար ազգերու: Վերոյիշեալ խաղաղութեան դաշնագրին ի գլուխ նշելուն մեծապէս նպաստեց այն հնուագիւրը, որ իւր քաղաքաւարական ծնւերուն տակ՝ յայտնի ընդշմարել կու տար տէրութեան մը ծանր վիճակը, եթէ ընդ փոյղ ընդունէր դեսպաններու առաջարկութիւնը: — Այս արտաքին յաշողութեան քով կը ցաւինք ըսելու անքրքին շփոթութեանց վիճակը: Գերմանական տարրին վրայ ի գործ դրուած տեսակ մի բռնութիւնը (Էգէրի ժողովոյն լուծումը գինսուրական ուժով) Բաղենի կոմսին հակառակ ախոյեան

կանգնեցուց նոյն իսկ անտարբեր տարրները: Որչափ մարդկային աչքը կրնայ տեսնել, իրական լուծում պիտի կարենայ առնուլ ինդիւնը կամ երեսփոխանաց ժողովին լուծուելովը եւ կամ Բաղենի կոմսին հրաժարելովը: Պէտք է որանալ թէ ծանր ծնաժամեր կ'անցնէ Աւստրիական տէրութիւնը:

Գաղղիա: Գաղղիա եւ — Պանամա աղընչակից զաղափարներ եղան ժամանակէ մ'ի վեր: Անպիսի յայտնութիւններ կ'ըլլան, որ այս իբր «մեծ ազգ», հրատարակուած տէրութիւնը, իւր երեսփոխանաց ժողովոյն մէջ «կաշտակերներու», խումբեր նստուցեր է: Բայց իննեւտասներորդ դարուս յառաջադիմութեան մէջ «անամթութիւն», ալ մեծ առաքինութիւն կը համարուի, կ'երեւայ . . . :

ԲԱՐԱՆԻՆԵՐԻՆԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ — Անաթոլի մը հայ հնագրութեան վրայ. 225:

ԹԻՎԱԿՈՒԹԻՒՆ — Շղիշի պատմութեան քննադատութեան առթիւ. 230: — Կովկասեան թղթականութիւն. 235: — Դիտողութեան մ'առթիւ. 238:

ՊԱՏՄԱՆ — Պատմական տեղեկութիւնք Եդիսաքեթուտոյն Հայոց վաղեմի վարչութեան վրայ. 238:

ՄԱՏԵՆԻՆՈՍՏԱՆԻ — Armenische Grammatik von Hübschmann. 243:

ԼԵՂՈՒՍԱՆԻՆԻ — Հաւաքածոյ Թրանսիլուանիոյ Հայոց գաւառական քառերուն. 249:

ՆԱԽԵՐԵՐ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆԵՐ — 1. Տեղեկութիւն վանայ պրճանագրութեանց վրայ: — Ա—Լի—Է բառը: — 2. Ցակոց վարդաբոյնը. 250:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԵՐԻՐԻՆԻ ԺԱՂԵՓՈՒՆՔ — 1. Տարագրեցի լուր մը: — 2. Դպրոցական: — 3. Համարածման տունի ի Բաղէ: — 4. Նուիրատուութիւն: — 5. Մի նոր գիտ: — 6. Նոր տաղեր: — 7. Որքերու ինդիւն մէջ լուսատրութիւն մը: — 8. Pro domo! — 9. Եւրոպայ երկու եւ կէս անգամ չափեղ մը . . . : — 10. Որքերու ինդիւն տունը մը: — 11. Նոր կարգադրութիւն հայոց դպրոցներու մասին: — 12. Պարսից Շահին բարեբարութիւնը: — 13. Հայոց մամուլը բուլգարիայում. 252:

ԲԱՐԱՆԻՆԵՐԻՆԻ 255:

ՀՐԱՄԱՐԱՆԻՆԻ ԵՎ ՊԱՏՄԱՆԻՆԻՆԻ ՆՈՒՍՏԱԳԻՐ

Դ. ԲԱՐԱՆԻՆԻ ԵՎ ՊԱՏՄԱՆԻՆԻ

ՎԵՆԵՆԻՆԻ, ՄԻՒՐԱՐԻՆԻՆԻ ԵՎ ՊԱՏՄԱՆԻՆԻ